

Aplikácia práva Únie

Michael Siman

EUROIURIS - Európske právne centrum,
Fakulta práva PEVŠ
advokát

Aplikácia práva Únie

- povinnosť aplikácie práva Únie (PU)
- prehľad prameňov PU
- aplikácia vybraných prameňov PU (Zmluva o fungovaní EÚ, nariadenie, smernica, rozhodnutie)
- záväznosť PU pre slovenské orgány
- prednosť PU v úniomom a slovenskom právnom poriadku

2

Povinnosť aplikácie PU

- článok 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ
 - Členské štáty prijímajú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie.
 - Členské štáty pomáhajú Únii pri plnení jej úloh a neprijímajú žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Únie.
- povinnosť aplikácie PU majú všetky vnútroštátne orgány aplikujúce právo
 - súdne aj správne orgány

3

Povinnosť aplikácie PU

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii PU-a (*Simmenthal, 106/77*)
 - VS je všeobecným súdom aplikácie PU
 - VS je povinný *ex officio* v medziach svojich právomocí aplikovať PU
 - VS nesmie aplikovať žiadne vnútroštátne ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s PU
 - pokiaľ VS zistí rozpor vnútroštátneho práva s PU, má 2 možnosti:
 - prednosťne aplikovať PU (zásada prednosti), alebo
 - obrátiť sa na Súdny dvor EÚ s prejudiciálnou otázkou
 - VS nesmie čakať na rozhodnutie legislatívneho alebo ústavného orgánu kontroly

4

Povinnosť aplikácie PU

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii PU (*Simmenthal, 106/77*)
 - s PU je nezlučiteľné akékoľvek vnútroštátne ustanovenie alebo legislatívny, súdny, či správny postup, ktorý obmedzuje účinnosť PU tým, že odopiera sudcovi tieto právomoci

5

Prehľad prameňov PU

- Na rozdiel od bežných medzinárodných zmlúv vytvorila Zmluva o založení ES vlastný právny poriadok, ktorý sa okamihom nadobudnutia jej platnosti stal neoddeliteľnou súčasťou právnych poriadkov členských štátov a ktorý sú vnútroštátne súdy povinné aplikovať. Vytvorením spoločenstva na neobmedzenú dobu, ktoré má vlastné inštitúcie, vlastnú subjektivitu, spôsobilosť právne konať a vystupovať na medzinárodnom poli a najmä skutočné právomoci vyplývajúce z obmedzenia či prenesenia právomocí členskými štátmi na spoločenstvo, členské štáty obmedzili, hoci len vo vymedzených oblastiach, svoje suverénne práva a vytvorili právny poriadok záväzný tak pre ich príslušníkov ako aj pre štáty samotné.“ (Costa v. ENEL, 6/64, 15.7.1964, Zb. s. 1141).

6

Prehľad prameňov PU

podľa právnej sily

- primárne právo
- všeobecné zásady PU
- medzinárodné zmluvy uzatvorené Úniou a zaväzujúce Úniu
- sekundárne právo
- judikatúra Súdneho dvora

7

Primárne právo

- zakladajúce zmluvy
 - Zmluva o Európskej únii
 - Zmluva o fungovaní Európskej únie (bývalá Zmluva o založení ES)
 - Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu
- protokoly, prílohy k zakladajúcim zmluvám
- pozmeňujúce zmluvy a akty
- zmluvy o pristúpení (SR - 185/2004 Z. z.), akty o podmienkach pristúpenia
- uverejňuje sa v súlade s predpismi jednotlivých členských štátov (v SR oznámenie v Z. z.)

8

Všeobecné zásady PU

- vytvorené ustálenou judikatúrou Súdneho dvora
- klasifikácia všeobecných zásad
 - VZ odvodené z povahy Únie a jej právneho poriadku
 - VZ odvodené z právnych poriadkov členských štátov
 - základné práva a slobody
 - VZ odvodené z medzinárodného práva
- vnútroštátne ustanovenia (predpisy), ktoré patria do pôsobnosti únieového práva, musia byť v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie (*C-260/89, ERT, 18.6.1991, Zb. s. I-2925, body 43-45*)

9

Všeobecné zásady PU

- vybrané všeobecné zásady
 - zásada prednosti PU
 - zásada priameho účinku PU
 - zásada jednotnej aplikácie a interpretácie PU
 - základné ľudské práva a slobody
 - zásada náhrady škody spôsobenej porušením PU zo strany členského štátu
 - zásada zákazu bezdôvodného obohatenia

10

Všeobecné zásady PU

- vybrané všeobecné zásady
 - zásada rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie
 - zásada právnej istoty (*ne bis in idem*, zákaz retroaktivity, rešpektovanie nadobudnutých práv)
 - zásada rešpektovania legitímnej dôvery (legitímnych očakávaní)
 - zásada proporcionality (primeranosti)
 - zásada dobrej správy
 - zásada starostlivosti voči hospodárskemu subjektu
 - zásada opatrnosti

11

Medzinárodné zmluvy

- vonkajšie dohody
 - obchodné dohody (čl. 133 ZES), asociačné dohody (čl. 310 ZES), dohody o spolupráci (čl. 300 ZES)
- dohody uzatvorené na základe implicitných vonkajších kompetencií (*AETR, 22/70; Kramer, 3, 4 a 6/76*)
- jednostranné akty orgánov vytvorených dohodami (*Sevince, C-192/89*)
- dohody zaväzujúce Úniu na základe sukcesie do práv a povinností členských štátov, napr. WTO (*International Fruit, 21 až 24/72*)

12

Sekundárne právo

- akty inštitúcií
 - **záväzné: nariadenia, smernice, rozhodnutia** (legislatívne, nelegislatívne, delegované, vykonávacie)
 - **nezáväzné: odporúčania, stanoviská**
 - ostatné akty (neuvedené v čl. 288 ZFEÚ, napríklad medziinštitucionálne dohody, oznámenia, rezolúcie, závery, vyhlásenia, programy)
- uverejňovanie aktov
 - Úradný vestník Európskej únie
 - časová záväznosť, úradný jazyk, elektronická verzia
 - platnosť, účinnosť aktov
 - prezumpcia platnosti, neexistencia aktu

13

Spôsob aplikácie práva Únie

- **nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** práva Únie
 - súdny alebo správny orgán je povinný vykladať vnútroštátne právo eurokonformným spôsobom (t. j. v súlade s právom Únie)
 - týka sa automaticky celého práva Únie
- **priama aplikácia (priamy účinok)** práva Únie
 - fyzická alebo právnická osoba sa môže odvolávať na práva alebo povinnosti, ktoré priamo vyplývajú z ustanovenia práva Únie
 - nie je automatická pri všetkých prameňoch práva Únie

14

Aplikácia zakladajúcich zmlúv

- ustanovenia primárneho práva s **úplným** (horizontálnym aj vertikálnym) **priamym účinkom**:
 - články 34, 35, 45, 49, 56, 57 ods. 3, 101 ods. 1, 102, 157 ods. 1 a 2 Zmluvy o fungovaní EÚ
- ustanovenia primárneho práva s obmedzeným (len **vertikálnym**) **priamym účinkom**:
 - články 18 ods. 1, 28, 30, 37 ods. 1 a 2, 63, 106 ods. 2, 108 ods. 3, 110 Zmluvy o fungovaní EÚ

15

Aplikácia nariadení

- sú **všeobecne záväzné** (celý text)
- sú vo všeobecnosti priamo aplikovateľné (uplatniteľné) (čl. 288 ZFEÚ)
 - vo vertikálnych ako aj v horizontálnych sporoch
- nariadenie **sa netransponuje** do vnútroštátnych predpisov (*Variola, 34/73*)
- na vykonanie nariadenia môžu členské štáty prijímať právne predpisy, ak ich na to nariadenie výslovne splnomocňuje (*Peter, C-290/91*)

16

Aplikácia smerníc

- sú **záväzné len pre členské štáty** a len pokiaľ ide o ciele, ktoré sledujú
- členský štát má **povinnosť transponovať** ich do vnútroštátnej právnej úpravy
 - do všeobecne záväzného vnútroštátneho predpisu (v SR zákon alebo aproximačné nariadenie vlády)
 - uviesť odkaz na smernicu
 - oznámiť transpozíciu Komisii

17

Aplikácia smerníc

- **nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** smernice
 - založená na eurokonformnej interpretácii vnútroštátneho práva (*Marleasing, C-106/89*)
 - vnútroštátne právo musí byť interpretované v súlade s ustanoveniami smernice
 - použiteľná v horizontálnych aj vertikálnych sporoch
 - vnútroštátny súd aj správny orgán sú povinné vykladať vnútroštátne právo čo najviac v zmysle znenia a cieľov smernice, aby sa dosiahol smernicou sledovaný výsledok (*Kofoed, C-321/05, 5.7.2007, Zb. s. I-5795, bod 45*)

18

Aplikácia smerníc

- **nepriama aplikácia (nepriamy účinok)** smernice
 - zásada eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva platí nielen v prípade vnútroštátnych ustanovení osobitne prijatých na vykonanie smernice, ale vzťahuje sa na vnútroštátne právo ako celok (*Impact, C-268/06, 15.4.2008, Zb. s. I-2483, bod 115*)

19

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** smernice (*Marshall II, C-271/91*)
- prichádza do úvahy len subsidiárne ako ultima ratio vtedy, ak eurokonformný výklad problematického vnútroštátneho ustanovenia nie je možný (*napr. Connect Austria, C-462/99, 22.5.2003, Zb. s. I-5197, bod 40*)

20

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** je ak sú súčasne splnené nasledujúce podmienky :
 - uplynula transpozičná lehota;
 - smernica nie je správne transponovaná (chýbajúca, neskorá alebo neúplná transpozícia) alebo nie je zabezpečená jej úplná účinnosť;
 - ustanovenie smernice zakladajúce právo pre jednotlivca alebo povinnosť pre členský štát musí byť dostatočne jasné, presné a nepodmienené;
 - priama aplikácia nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe, alebo založenie resp. sprísenie trestnej zodpovednosti tých, ktorí sa dopustia porušenia jej ustanovení (*Arcaro, C-168/95, 26.9.1996, Zb. s. I-4705, bod 37*)

21

Aplikácia smerníc

- **priama aplikácia (priamy účinok)** smernice je teda možná iba v konaniach proti členskému štátu, resp. proti akémukoľvek subjektu, ktorý koná v jeho mene, napríklad:
 - orgán verejnej správy
 - orgán územnej samosprávy
 - štátny podnik
 - akýkoľvek iný subjekt, ktorý je bez ohľadu na svoju právnu formu na základe aktu verejnej moci a pod kontrolou verejnej moci poverený plnením služby verejného záujmu a ktorý na tento účel disponuje väčšími právomocami v porovnaní s pravidlami, ktoré sa aplikujú vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi subjektmi (*Farrell, C-356/05, 19.4.2007, Zb. s. I-3067, bod 40*)

22

Aplikácia rozhodnutí

- rozhodnutia adresované fyzickým a právnickým osobám
 - môžu byť priamo aplikované bez obmedzenia rovnako ako nariadenia
- rozhodnutia adresované členským štátom
 - môžu byť priamo aplikované za obdobných podmienok ako smernice (*Carp, C-80/06, 7.6.2007, Zb. s. I-4473, bod 22*)

23

Záväznosť PU pre orgány SR

- čl. 144 ods. 1 Ústavy SR
 - sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní medzinárodnou zmlouvou podľa čl. 7 ods. 2, t. j. Zmlouvou o EÚ aj Zmlouvou o fungovaní EÚ
- § 2 ods. 1 zákona č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie
 - nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti právne záväzných aktov, ktoré v boli v úradnom vestníku uverejnené
- § 121 OSP
 - nedokazujú sa právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie

24

Závaznosť PU pre orgány SR

- čl. 2 Aktu o podmienkach prístúpenia
 - Odo dňa prístúpenia budú ustanovenia pôvodných zmlúv a aktov prijatých inštitúciami a Európskou centrálnou bankou pred prístupom záväzné pre nové členské štáty a budú sa uplatňovať za podmienok stanovených v týchto zmluvách a v tomto akte.
- čl. 58 Aktu o podmienkach prístúpenia
 - Texty aktov inštitúcií a Európskej centrálnej banky prijatých pred prístupom vyhotovené Radou, Komisiou alebo Európskou centrálnou bankou v českom, estónskom, maďarskom, lotyšskom, litovskom, maltskom, poľskom, slovenskom a slovinskom jazyku budú odo dňa prístúpenia autentické za rovnakých podmienok ako znenia vyhotovené v súčasných jedenástich jazykoch.

25

Prednosť PU

- prednosť PU v úniomom právnom poriadku (*Costa v. ENEL, 6/64*)
 - definuje vzťah PU k vnútroštátnemu právu v prípade, ak si odporujú
 - všeobecná pôsobnosť zásady prednosti
 - všetky normy PU majú bez ohľadu na ich právnu silu alebo priamy účinok prednosť pred akoukoľvek vnútroštátnou normou, vrátane noriem ústavných
 - prednosť sa uplatňuje vo všetkých právnych odvetviach

26

Prednosť PU

- prednosť PU v slovenskom právnom poriadku
 - čl. 7 ods. 2 Ústavy SR
 - SR môže medz. zmluvou, (...) al. na základe takejto zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a EÚ.
 - Právne záväzné akty ES-iev al. EÚ majú prednosť pred zákonmi SR.
 - čl. 7 ods. 5 Ústavy SR
 - (...) medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb (...) majú prednosť pred zákonmi.

27

Úradný vestník Európskej únie

- Ú. v. EÚ vychádza každý pracovný deň vo všetkých 23 úradných jazykoch EÚ a skladá sa z dvoch hlavných častí: L pre legislatívu a C pre informácie a oznamy, a z tretej vedľajšej časti S pre verejné obstarávanie.
- vydáva ho Úrad pre vydávanie publikácií EÚ
- v Úradnom vestníku EÚ sa uverejňujú (čl. 297 ZFEÚ)
 - všetky legislatívne akty
 - nelegislatívne nariadenia a smernice určené všetkým členským štátom
 - rozhodnutia, ktoré neuvádzajú, komu sú určené
 - fakultatívne aj iné akty

28

Úradný vestník Európskej únie

- Akty, ktoré musia byť uverejnené v Ú. v. EÚ, **nadobúdajú účinnosť (aj platnosť) v dvadsiaty deň po ich uverejnení, ak v nich nie je stanovené inak.** Najskôr však môžu nadobudnúť účinnosť dňom ich uverejnenia (Silos, C-228/99, 8.11.2001, Zb. s. I-8401, bod 15; Westzucker, 57/72, 14.3.1973, Zb. s. 321, bod 19).
- Akty, ktoré sú iba oznamované ich adresátom, nadobúdajú účinnosť dňom ich oznámenia.
- Zásada právnej istoty vyžaduje, aby úniová právna úprava umožnila dotknutým osobám poznať s istotou rozsah povinností, ktoré im ukladá, čo možno zabezpečiť iba riadnym uverejnením tejto právnej úpravy, a to v **úradnom jazyku adresáta** (Skoma-Lux, C-161/06, 11.12.2007, Zb. s. I-10841, bod 38).

29